

Dorđe Arnaut

SKULPTURA, OBJEKAT, ILI, GDE JE GRANICA?

Skulptura? Objekat? Gde je "granica"? Danas, granice gotovo da više ne postoje kada je u pitanju likovna, pa ni ostale, umetnosti. Dug je put pređen da bi se moglo nešto poput ove konstatacije i otvoreno reći. Nijanse su još uvek prisutne, ali je i tu pitanje vremena kada će likovno delo biti sve i bez podela. Danas je u likovnom stvaralaštvu gotovo sve dozvoljeno i ono što je do juče bilo jeres u ovo vreme je prisutno i prihvaćeno. Od publike, istoričara umetnosti, pa i samih stvaralaca. Tako je i skulptura prestala da bude samo figurativna, ili samo čista forma, ili samo ne znamo već šta. Skulptura je gotovo sve što egzistira u prostoru kao oblik. Šta je skulptura danas i šta sve može biti skulptura? Granice su izbledele i sve se lakše prelaze. Gde je granica i ima li je uopšte sada?

Milica Stevanović, Gordana Kaljalović, Željka Momirov, Hanni Goldhardt, Snežana Petrović, Anica Vučetić, Slobodan Kojić, Miodrag Marinkov, Slobodan Roksandić, Rajko Popivoda, Aleksandar Đurić, Gabrijel Glid, Darko Kuzmanović, Mihailo Mlinar, Ljubomir Vučinić, Savo Peković, Đorđe Arnaut.

Priča o "skulpturi"...

Skulptura? Objekat, vajarstvo, kamen, drvo, metal? Odakle smo pošli i kuda idemo? Pitanja? Sve više i više pitanja. Sa godinama pitanja se nagomilavaju, a odgovora je sve manje. Na kraju će ostati samo pitanja. Šta je skulptura? Šta je skulptura danas? XXI vek nove ere. Tačnije, 2005. godina je u toku. Koliko već postoji pojam znan kao skulptura? Hiljadama godina svakako. Šest, sedam, deset, možda i svih sto hiljada. U stvari postoji koliko i ljudska vrsta. Znači li to uopšte danas onima koji se bave skulpturom? Uostalom, zna li neko šta taj pojam predstavlja? Odgovor više nije ni bitan. Pitanje je osnov svega, dok odgovora može biti dva, pet, više od toga. Stotine, hiljade, bezbroj i da svi budu ispravni. Na ovaj, ili onaj način.

Da bismo stigli do prilike da postavimo pitanje, po svemu što znamo, moramo krenuti sa mesta početka svega, pa i skulpture. No gde je početak bilo čega? Praznina? Haos? Kosmos? Da bismo olakšali sebi, počnimo na konvencionalan način. Pratimo istoriju.

Kada je skulptura u pitanju, sve je počelo sa ljudskom vrstom. Kada i gde i zašto? To, zapravo niko ni ne može da zna. Samo postoje nagađanja, priče, legende i skulpture (koje u to vreme, možda, to nisu ni bile). Kada i kako je nastala, izgledala i od čega je bila prva skulptura...

Priča o "prvoj" skulpturi...

Kad i gde je nastala? Koji je povod? Sve to danas stoji negde u izmaglici istorije. Gomme pretpostavki, legendi, potreba i želja da se svemu da nekakav logičan smisao, racionalno značenje, nekakav konačni odgovor. Da li sve to ima ikakvog smisla kada se posma-

tra delo, nastalo kada i sam ljudski rod? Ko je bio "on", ili zašto da ne "ona", koji – koja je načinio – načinila prvu skulpturu? Naravno, da na takvo pitanje nikada nećemo saznati odgovor. Ne znamo ni da li je ta, prva, skulptura bila samo alatka, igračka, poruka ostavljena nekom, pokušaj da se oblikuje prirodna sila kao odgovor na pitanja bez odgovora. Molba kakvom nepoznatom bogu, ili je možda u nekom deliću ljudske svesti predstavlja samo puku potrebu za lepim i popunjavanje dokolice između svakodnevnih obaveza. Da li je nastala u trenucima sreće i zadovoljstva, ili očaja kada više ništa drugo nije preostalo? Posmatrajući decu dok se igraju, pitam se nije li kakvo "dete" načinilo tu prvu skulpturu? Nije li sve nastalo iz igre? Možda ništa od svega ovog nema nikakvu dodirnu tačku sa "stvarnom" istinom o nastanku skulpture? Da li je ljudski rod prvo načinio skulpturu, pa tek onda oruđe? Da li se i o tome da diskutovati? Možda, dok je u trenucima odmora od lova, poigravajući se kamenom, drvetom, praveći nešto za šta bi mi danas rekli da je skulptura, otkrio i primenjenu stranu svog dela pa je iz te igre, dokolice, nastala i strela, koplje, možda čak i vatra, točak, sama civilizacija? Kada, gde, kako i zašto, ostaće večna tajna. Znamo samo to da su neka pitanja opstala još iz tih vremena i na njih još nije dat konačan odgovor. Ona su duboko u svima nama i svakim novim delom, negde u svetu, ona se iznova rađaju. Sa njima i "prva skulptura". U svim ostalim skulpturama...

Priča o "ostalim" skulpturama...

Da li je "skulptura" samo ono što se da videti, opipati? Šta je u toj priči baza, osnova, svega? Naravno, sve zavisi od toga kako posmatrate stvari, iz kog ugla i koje je vaše mesto u toj priči. Uostalom, šta je skulptura bila, šta jeste i šta bi mogla da bude? Nikada nije bilo samo puki predmet. Uvek je sa sobom nosila neko značenje, smisao, neki red. Mogla je da bude nešto drugo pa da vremenom postane skulptura, ali nikada nije bila skulptura koja je postala nešto drugo. Uvek je u sebi nosila priču o civilizaciji, vremenu i kada se apstrahuje ona je tihi posmatrač i svedok trajanja ljudskog roda. Nastajala je i stvarala se nezavisno, često bez uzajamnih uticaja, na svim delovima planete i u svim vremenima. Kameno doba, Vinča, Egipat, Crna Afrika, Mesopotamija, Maje, Inke, Asteci, Severnoamerički Indijanci, Eskimi, Kina, Japan, Indija, Nepal, Polinezija, Aboridžini, Heleni, Etrurci, Kelti, Sloveni, nordijski narodi, Rim, Vizantija, znane i neznane civilizacije i kulture. Svaka na svoj način. Svuda, na svakom mestu i u svako vreme.

Znači li to nešto i nudi li ikakav odgovor na pitanja o skulpturi? Šta znači ta potreba da se stvaraju skulpture, ili objekti, kako god ih zvali? Potreba za stvaranjem. Činiti nešto što neće biti samo sada, danas – sutra, za jednokratnu upotrebu sa ograničenim vekom trajanja. Čak i da traje samo tren. Činiti nešto što u sebi nosi večnost, prošlost – sadašnjost – budućnost, vreme bez pojma o vremenu. Osnova civilizacije, osnova stvaranja, osnova postojanja.

Posle svega, najmanje je važno da li je skulptura, ili objekat. I skulptura. I objekat. I kako god, samo da postoji u vremenu i prostoru. Nije važno ni od čega, ni kako, ni sa čim, ni zbog čega, ni šta. Važno je da je tu. Važno je da traje. Ovako, ili onako. Kao skulptura, kao objekat, kao nešto što će tek imati neki svoj naziv. Važno je da nema granice...

Priča o "granici"...

Granice? U svetu stvaralaštva, pa time i skulpture nema, ili ne bi trebalo da ima granica. Gde su granice? Svuda oko nas, okružuju nas na svim nivoima, a najgora je na nivou

svestu, shvatanja i prihvatanja. Za samog autora i takve granice ne moraju predstavljati problem ako se odlučno, bez sumnje (mislim na sumnju koja koči, a ne na stvaralačku sumnju koja podstiče) u svoju "misiju", kroči na put stvaranja. Najstrašnja i najčešća je granica koju sami sebi postavimo i kada sami sebi ograničimo sposobnost da vidimo, primamo, dajemo i stvaramo. To je isto kao da naučite da hodate, a nikada ne potrčite, skočite, zaigrate, sve iz straha da se ne desi "nešto". To je strah od novog, nepoznatog, drugačijeg, različitog, strah od tuđeg. Strah od toga da se dokuči svet u ogledalu, da se dokuči svet u snovima. Strah od sebe samog. U svetu stvaranja, pa sa tim i u svetu skulpture, strah, ograničenost, skromnost ne mogu se smatrati vrlinama. Nema granica u stvaranju. Korak napred je uvek korak u nepoznato. Nekada izađe na dobro. Uvek je najvažniji taj "prvi" korak.

Priča o "koraku"...

Nema odgovora na "pitanja", a on je, ipak, oduvek tu. Duboko u našoj svesti, duboko u našoj potrebi da budemo ljudi. Da pobedimo vreme. Prolaznost. Nas same. Korak, po korak...

Ispravka. Tehničkom omaškom u tekst Pavla Ugrinova Snovi o Kosani objavljenom u prošloj svesci ušli su i brojevi koji označavaju paginaciju u originalnom tekstu. Prilikom čitanja te cifre valja ignorisati. Izvinjavamo se autoru i čitaocima.